

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ДЕРЖАВНОГО СТИМУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ТА МОЖЛИВІСТЬ ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ В УКРАЇНІ

Вирішальну роль у забезпеченні правильного вибору правового опосередкування нових видів суспільних відносин, безумовно, відіграє накопичений практичний досвід їх регулювання. Власний законодавчий досвід України в інноваційній сфері стосовно умов ринкової економіки поки що знаходиться на етапі розбудови, а тому звернення до досвіду зарубіжних країн, які стикаються з даною проблемою вже не одне десятиліття, цілком виправдане. Національне право в усі часи здобувало багато ідей у зарубіжному праві. Сьогодні вже ніхто не сумнівається в доцільності глибокого та всебічного вивчення іноземного права.

Для України проблема фінансової підтримки інноваційної діяльності є більш ніж актуальною. Використовуючи досвід країн ЄС, необхідно сформулювати систему фінансування інноваційних процесів з усіх можливих джерел, направляючи їх на дослідження і в сфері, які в найближчі десятиліття могли б привести Україну до одних з лідерів інноваційного розвитку. При цьому найнеобхіднішим практичним кроком є стимулювання українського приватного сектору у вкладення у власні наукові дослідження і розробки.

Слід звернути увагу на успішний досвід Євросоюзу і окремих країн Західної Європи щодо стимулювання інноваційної діяльності, багато елементів якого можуть бути пристосовані в українських реаліях. На сьогодні ми маємо можливість, за наявності створення відповідних умов, вводити заходи, які знайшли своє позитивне відображення у високо розвинених економіках Європи – лідерах інноваційного розвитку.

Так, як приклад, з усіх інструментів інноваційної політики, спрямованих на стимулювання взаємодії між підприємствами і науковими організаціями, реальну активізацію інноваційних зрушень, хотілося б відмітити такий інструмент, як інноваційні ваучери, який поки що не знайшов застосування в Україні. Запроваджений у 1997 році в Нідерландах як інструмент регіональної інноваційної політики, який реалізовується у формі особливого документу (сертифікату), що надає право підприємству, – утримувачеві ваучеру отримати від наукової або

консалтингової організації підтримку у виконанні свого інноваційного проекту [1, с.1].

Інноваційні ваучери відрізняються від традиційних інструментів підтримки інноваційної діяльності тим, що видаються потенційним виробникам інноваційних товарів або послуг, а не організаціям підтримки (науковим організаціям, організаціям інноваційної інфраструктури, технопаркам і т.д.). Головне призначення таких ваучерів – стимулювання інноваційної діяльності малих і середніх підприємств (далі-МСП), що не мають власного дослідницького потенціалу або фінансових ресурсів для організації необхідних для них цілей досліджень. Інше їх призначення – стимулювати дифузю наукових знань у рамках регіональних інноваційних систем.

Як це відбувається? Інноваційний ваучер, як документ випускається регіональною або національною організацією (зазвичай спеціально створеним фондом або агентством) і надає право на одержання певної суми грошей при виконанні обумовлених заздалегідь умов (проведення НДДКР, розробки бізнес-плану і т.д.). Мале підприємство або фірма, які планують випуск інноваційної продукції, які не мають можливості провести або організувати необхідні дослідження за рахунок власних ресурсів, подають заявку у встановленій формі в агентство, яке випустило ці ваучери. За оцінкою заявок, які надійшли, спеціально уповноважений фонд або агентство ухвалює рішення щодо видачі необхідної кількості ваучерів. Мале підприємство, яке захистило свою заявку й одержало інноваційний ваучер, має можливість звернутися в експертну організацію (НДІ, університет або іншу експертну організацію), зазвичай із заздалегідь затвердженого списку, із проханням провести дослідження, розв'язати наявну проблему або надати інформацію, необхідну для розвитку бізнесу. У результаті, робота експертної організації оплачується ваучером, вартість якого потім виплачується агентством, яке випустило ваучер. Важливо відзначити, що фірма або МСП самостійно ухвалюють рішення, у співробітництві з якою організацією використовувати наявний інноваційний ваучер. У Нідерландах інноваційний ваучер – сертифікат на максимальну суму 7,5 тис. євро, використовуючи який МСП можуть придбати інформацію науково-технічного характеру, замовити проектно-конструкторські роботи у державних науково-дослідних установах, університетах і приватних дослідницьких організаціях, і т. і. Програма субсидування у формі інноваційних ваучерів реалізується з 2004 року під егідою Міністерства економіки Нідерландів

через підлегле державне агентство. Застосування інноваційних ваучерів у Нідерландах дозволяє здійснювати паралельне стимулювання інновацій у сфері МСП і стимулювання науково-дослідних установ до співробітництва з бізнесом [2, с. 345].

Позитивно апробовані, і такі, що показали свою ефективність, сьогодні інноваційні ваучери є важливим елементом державно-приватного партнерства в країнах ЄС. Реально існують схеми використання ваучерів для надання підтримки малому й середньому бізнесу в придбанні послуг (науково-дослідні розробки, права інтелектуальної власності, тестування, інноваційний менеджмент і т.п.) зокрема, на Кіпрі, у Німеччині, Бельгії, Австрії, Греції, Іспанії, Угорщині й Словенії. Ваучери випускаються регіональними/національними агентствами із встановленням зобов'язання здійснити виплату постачальнику послуг, вони обмежені обсягом та сумою наданих коштів (середній максимум 20 000 євро).

Вважаємо, що запровадження такого засобу держпідтримки на території України, надасть змогу суттєво прискорити інноваційні процеси, стимулюватиме розвиток інноваційної інфраструктури, налагодження зв'язків між бізнесом, наукою та промисловістю при незначних обсягах бюджетного асигнування, що вкрай важливо на сьогодні.

Вбачається, що схема із запуску реалізації інноваційних ваучерів може бути здійснена наступним чином. Питання щодо визначення правової природи інноваційного ваучера, який може випускатися у формі сертифікату, тощо може бути вирішена шляхом визнання останнього як вид цінного паперу, який відповідно до ст. 3 Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок» визначається як «документ установленої форми з відповідними реквізитами, що посвідчує грошове або інше майнове право, визначає взаємовідносини емітента цінного папера (особи, яка видала цінний папір) і особи, що має права на цінний папір, та передбачає виконання зобов'язань за таким цінним папером, а також можливість передачі прав на цінний папір та прав за цінним папером іншим особам» [3]. Як ми бачимо, інноваційний ваучер відповідає національному законодавству щодо регулювання цінних паперів і може позначати майнове зобов'язання емітента по оплаті за виконання роботи, необхідної для проведення дослідження або виконання інноваційного проекту.

За нашим переконанням формою існування такого цінного паперу може бути – цінний папір на пред'явника виключно у документарній формі, оскільки організація чи фірма, яка здійснюватиме інноваційний проект, та яка отримає від установи такий інноваційний ваучер не в змо-

зі задалегідь знати за які роботи, а головне, за допомогою якої експертної організації вона буде вимушена звернутись. А тому надання інноваційному ваучеру форми іменного цінного паперу унеможливило сутність варіативності вибору з поміж існуючих експертних організацій. Передача прав за інноваційним ваучером на пред'явника здійснюється шляхом фізичної передачі останнього. Таким чином, вважаємо, що ст. 5 Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок» можуть бути доповнена ще однією групою цінних паперів – інноваційний ваучер – сертифікат встановленого зразку, який посвідчує зобов'язання емітента сплатити за виконанні роботи, надані послуги, необхідні проведення дослідження чи виконання інноваційного проекту.

В інноваційному ваучері зазначаються найменування і місцезнаходження державного органу чи установи, що випустив ваучер, серія і номер, дата випуску, сума оплачуваних робіт чи наданих послуг, строк дії сертифікату, підпис керівника установи або іншої уповноваженої особи, засвідчений печаткою.

Резюмуючи викладене, доцільно відзначити, для того щоб повною мірою використовувати науково-технічний і інноваційний потенціал в Україні, потрібно більш активно залучати раніше створену інфраструктуру, адаптувати до нових умов і вводити нові механізми, у тому числі впроваджуючи закордонний досвід у наших реаліях. При цьому, разом з масштабними інструментами підтримки інноваційної діяльності, які передбачають виділення значних фінансових ресурсів, потрібно більш широко застосовувати прості, доступні й швидкі в реалізації інструменти як інноваційні ваучери.

ЛІТЕРАТУРА

1. Киселев В. Н., Яковлева М. В. Инновационные ваучеры – новый инструмент поддержки инновационной деятельности / В. Н. Киселев, М. В. Яковлева // Инновации. – 2012. – № 4. – С. 2–6.
2. Законодательное регулирование инновационной деятельности в Европейском Союзе и государствах-членах ЕС/ за ред. Г. Авігдора, Ю. Капіці. – К. : Феникс, 2011. – 704 с.
3. Про цінні папери та фондовий ринок: Закон України від 23.02.2006 № 3480-IV // Відом. Верхов. Ради України. – 2006. – № 31. – Ст. 268.

Адамюк Денис Іванович – старший науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України